

*Ком Л.Л.**к.е.н., доцент,**доцент кафедри екологічного менеджменту та підприємництва,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка**Kot Liudmyla**Taras Shevchenko National University of Kyiv*

МІСЦЕ ТА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СТАЛОМУ РОЗВИТКОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

PLACE AND ROLE OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Анотація. У статті визначено місце та роль соціального підприємництва у сталому розвитку України, досліджено співвідношення цілей такого розвитку із сферами діяльності соціальних підприємств. Наголошено, що соціальне підприємництво покликане стати одним з чинників сталого розвитку держави, оскільки за головну мету ставить людину і підвищення її добробуту та якості життя, а основними напрямками місії цього економічного феномену є соціальні, культурні або екологічні зміни. Визначено, що соціальне підприємництво сприяє реалізації цілей сталого розвитку, оскільки пріоритетом стає не економічна ефективність, а необхідність стійких соціальних перетворень, формування громадянського суспільства, підвищення соціальної справедливості, забезпечення соціальних ліфтів, підвищення добробуту певних груп населення, їх якості життя. При цьому воно використовує інноваційні підприємницькі підходи, активізує самозайнятість і самореалізацію населення. Обґрунтовано, що соціальні підприємства можуть стати інститутами, провідниками сталого розвитку національної економіки України. Визначено, що у більшості своїй соціальні підприємці діють адресно – викликаючи якісні зміни серед певної групи осіб або на певній території. Обґрунтовано, що для соціального підприємництва характерним є інвестиційний характер діяльності – принцип не очікувати короткочасного ефекту або вигоди, а прагнути отримати структурні зміни в соціальній сфері, довгострокові результати. Зазначено, що відносно великого бізнесу, для цілей сталого розвитку велике значення матиме впровадження власниками і топ-менеджментом компанії корпоративної соціальної відповідальності, адже соціальне підприємництво власне і є провідником ідей сталого розвитку. Визначено дві форми реалізації соціальної місії: соціальний аспект самої діяльності – працевлаштування, підвищення рівня кваліфікації та освіта; соціальний результат діяльності, наприклад, виробництво соціально значущого товару або створення нових соціальних можливостей. Констатовано, що соціальне підприємництво, згладжуючи провали ринку, реалізується в результаті протесту проти бізнес-моделей, які пронизують всі сфери сучасного життя. Акцентовано увагу на тому, що сфери соціального підприємництва відповідають викликам, поставленим цілями сталого розвитку. Доведено, що соціальне підприємництво здатне допомогти не тільки забезпеченню ефективного еко-

номічного зростання держави, а й сприяти досягненню цілей сталого розвитку, що передбачають, серед іншого, ефективне працевлаштування, ліквідацію злиднів, забезпечення загальної освіти та запобігання глобальному потеплінню.

Ключові слова: макроекономіка, національна економіка, соціальне підприємництво, сталий розвиток, соціальне підприємство, соціальна місія, цілі сталого розвитку, економічне зростання, соціальна сфера, економічна політика.

Постановка проблеми. Полеміка з приводу сталого розвитку виходить за рамки національної економіки – вона піднімає питання, що відносяться до всіх аспектів людського існування. Хоча, як правило, головна увага приділяється економіці та захисту навколишнього середовища, важливу роль у сталому розвитку відіграють соціальні питання. Відділ Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку проводить політику інтеграції його економічних, екологічних і соціальних компонентів на всіх рівнях. Щоб бути сталим, розвиток має бути рівномірним і забезпечувати соціальні права громадян. Соціальне підприємництво визначається як бізнес, який не тільки генерує прибуток, але і призводить до соціальних змін у суспільстві. Соціальні підприємці займаються вирішенням соціальних питань, розробляючи соціальні інновації та впроваджуючи бізнес-рішення, щоб зробити світ кращим. Незадоволені соціальною ситуацією, вони генерують новаторські ідеї, знаходять необхідні ресурси і реалізують рішення. Соціальне підприємництво є економічним механізмом вирішення багатьох соціальних проблем, подолання яких часто кореспондується із стратегіями сталого розвитку держав світу, в тому числі і України. Визначення місця та ролі соціального підприємництва у сталому розвитку економіки України, співвідношення цілей такого розвитку із сферами діяльності соціальних підприємств і зумовили актуальність цього дослідження.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Особливостям соціального підприємництва присвячені

праці І. Босак, З. Варналія, М. Волкової, З. Галушки, В. Геєця, А. Дюк, В. Звонара, В. Кокотя, І. Комарницького, А. Корнецького, Т. Лункіної, О. Набатової, В. Назарука, О. Овсянюк-Бердадіної, Н. Проць, І. Салія, А. Свинчук, Н. Супрун.

Важливими для дослідження обраної теми є роботи зарубіжних вчених, зокрема: К. Альтер, Д. Борнштейна, Г. Діза, Б. Дрейтона, П. Друкера, В. Зомбарта, І. Кірцнера, Д. Коллінза, Ч. Лідбітера, І. Марті, Д. Мейр, Дж. Порраса, Й. Шумпетера, М. Юнуса.

Дослідженню сталого розвитку в національній економіці, в тому числі в аспектах соціального підприємництва приділяли увагу: Е. Лібанова, О. Мисаков, І. Кінаш, К. Огданський, Ю. Погорелов, В. Трегобчук, М. Хвесик, Р. Любберінк, Дж. Стігліц, А. Сен, Дж. Ютінг.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження місця та ролі соціального підприємництва у сталому розвитку національної економіки України.

Виклад основного матеріалу. Згідно з визначенням організації Об'єднаних Націй, сталий розвиток – це розвиток, що відповідає потребам сучасного покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь задовольняти їх власні потреби. Вперше термін «сталый розвиток» було введено в доповіді «Наше спільне майбутнє», представлений в 1987 р. Всесвітньою комісією організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища і розвитку. Термін «сталый розвиток економіки» виник у розвитку поняття екологічна економіка, яке з'явилося в економічній науці в 1972 р. і означало економіку, спрямовану на стійкість розвитку не тільки економіки, а суспільства в цілому [1].

Унаслідок складності концепції сталого розвитку, дискусійними є критерії віднесення явищ до факторів, які стимулюють підвищення стійкості розвитку спільнот того чи іншого рівня. Проте, прийнято вважати, що дія сприяє сталому розвитку спільнот в тому випадку, якщо розвиває або не перешкоджає його розвитку в економічному, соціальному та екологічному плані. Важливими елементами сталого розвитку відзначено економічне зростання, соціальна інтеграція, охорона навколишнього середовища.

Зазначимо, що 01 січня 2016 р. офіційно набули чинності 17 цілей в галузі сталого розвитку, викладені в резолюції, прийнятій Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 15.09.2015 р. на саміті «Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року» [9].

Відповідно, цілями сталого розвитку було проголошено:

- повсюдну ліквідацію злиднів у всіх її формах;
- ліквідацію голоду, забезпечення продовольчої безпеки, поліпшення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці;

- забезпечення всеохоплюючої та справедливої якісної освіти і заохочення можливості навчання протягом усього життя для всіх;

- забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей всіх жінок і дівчаток;

- забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх;

- забезпечення загального доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

- сприяння поступальному, всеохоплюючому і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній роботі для всіх;

- створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;

- скорочення нерівності всередині країн і між ними;

- забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості та екологічної стійкості міст і населених пунктів;

- забезпечення переходу до раціональних моделей споживання та виробництва;

- вжиття термінових заходів по боротьбі зі зміною клімату та його наслідків;

- збереження і раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;

- захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і відвернення процесу деградації земель і припинення процесу втрати біорізноманіття;

- сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних і заснованих на широкій участі установ на всіх рівнях;

- зміцнення засобів здійснення та активізація роботи в рамках;

- глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

Зазначені цілі проголошують основні напрямки для реалізації відповідної концепції та є рекомендаційними для подальшої розробки національних концепцій сталого розвитку.

В Україні основи ідей сталого розвитку закладені, в першу чергу, в Конституції України [6], а також отримали офіційне закріплення в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» від 03 березня 2021 р. № 179 [10]. Відповідно до зазначених документів в результаті переходу до сталого розвитку повинні бути визначені оптимальні рішення соціально-економічних проблем і питань, пов'язаних зі збереженням сприятливого соціально-економічного середовища. Важливою умовою при цьому є задоволення потреб сьогодення і майбутнього поко-

лінь. Відправною точкою під час прийняття рішень щодо довгострокового розвитку держави та першим кроком у розробленні Стратегії 2030 стало проведення комплексного аудиту національної економіки. Результати аудиту дали змогу визначити рівень соціально-економічного розвитку України на сьогодні та можливості для зростання в майбутньому [13].

Стратегія визначає такі орієнтири, принципи та цінності в економічній політиці:

- європейська та євроатлантична інтеграція (реалізація стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору);
- декарбонізація економіки (підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії, розвиток циркулярної економіки та синхронізація із ініціативою «Європейський зелений курс»);
- ефективна цифрова сервісна держава та компактні державні інститути (розвиток цифрової економіки як одного із драйверів економічного зростання України);
- реінтеграція тимчасово окупованих територій (пріоритетність розвитку територій Донецької та Луганської областей, на яких органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі);
- гендерна рівність (гарантування дотримання принципів гендерної рівності під час здійснення державної політики);
- правова держава (недоторканна приватна власність);
- верховенство права (дотримання верховенства права під час реалізації державної політики);
- захищеність прав усіх суб'єктів права власності;
- нетерпимість корупції (запобігання та протидія будь-яким проявам корупції);
- економічна свобода (підприємець є основою економіки);
- вільна і чесна конкуренція, рівний доступ для бізнесу;
- розвиток підприємництва, інновацій і талантів;
- безбар'єрний рух капіталу на території України;
- інституційна спроможність (держава, що здатна забезпечити розвиток);
- прагматичність, суб'єктність у визначенні напрямів економічного розвитку;
- інтегральний економічний підхід, спроможність ефективного єднання ліберальних та інституційних підходів;
- національна безпека за рахунок партнерства та інвестицій [11].

Основне завдання сталого розвитку полягає в забезпеченні переходу до соціально орієнтованої ринкової економіки.

У процесі реалізації сталого розвитку велике значення відіграють державні та місцеві органи влади. Відзначимо, що в концепції сталого розвитку особлива увага приділяється різноманітним учасникам приватного сектору, як прибутковим, так і непри-

бутковим організаціям, в процесі здійснення нового порядку денного.

Тенденції переходу до концепції сталого розвитку простежуються і в оцінці економічного розвитку. Держава, в цьому випадку, представляється як система, що має неоднорідні внутрішні і зовнішні цілі, самостійну стратегію, а також окремі системи показників вимірювання досягнення цілей.

Протягом останніх років найважливішим індикатором економічного розвитку був рівень валового внутрішнього продукту. В даний час наукове співтовариство говорить про недостатність і навіть хибність такого індикатора оцінки, оскільки він не враховує цілий ряд соціальних, культурних, екологічних та економічних факторів, що свідчать про добробут держави. Таким чином, пропонується переходити на індикатори сталого розвитку держави. Серед досліджень у цій сфері можна виділити доповідь «Про вимірювання економічного розвитку і соціального прогресу» лауреатів Нобелівської премії з економіки: Дж. Стігліца і А. Сена [21]. Так, в доповіді вказується, що показник «внутрішній валовий продукт» не відображає різні соціальні процеси, зміни в навколишньому середовищі, інші неекономічні фактори, які впливають на стійкість розвитку.

В. Трегобчук також відзначає найбільшу поширеність двох підходів оцінки сталого розвитку в макроекономічному розумінні. Один з них відображає окремі аспекти сталого розвитку – економічні, екологічні, соціальні, інституційні. Інший підхід пов'язаний з обчисленням зведеного показника, за яким можна зробити висновок про стійкість соціально-економічного розвитку [13]. Зазначимо, що обидва ці підходи включають оцінку соціального компоненту розвитку.

Широке офіційне визнання в світі отримав такий агрегований індикатор вимірювання сталого розвитку як індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП, з 2013 р. – ІЛР), розроблений Організацією Об'єднаних Націй. Він показує перш за все стан соціального аспекту у сталому розвитку. ІЛР можна розрахувати на основі трьох показників:

- довголіття (тривалість майбутнього життя при народженні, існуюча в державі);
- досягнутий рівень освіти;
- рівень життя, вимірюваний на базі внутрішнього валового продукту на душу населення на основі паритету купівельної спроможності (ПКС) [2].

У деяких країнах показники сталого розвитку розробляються на основі списку найважливіших питань і проблем, визначених у рамках загальної політики сталого розвитку країни. У разі відсутності такої політики набір індикаторів сталого розвитку може встановлюватися на підставі переліку пріоритетних проблем, визначених у рамках інших законодавчих актів, а також на основі аналізу існуючих даних з різних напрямків сталого розвитку для країни [4].

В Україні на державному рівні існують соціально-економічні програми на короткострокову, середньострокову і довгострокову перспективу, в яких містяться індикатори економічної, соціальної та екологічної сфер [10].

Крім названих показників все більшої популярності набуває показник, який вперше було виділено в 2006 р. – індекс щастя, що включає також індекс задоволеності життям. Задоволеність життям вимірюється показниками стану здоров'я, почуття власної значущості, наявності сил для боротьби з труднощами, відносин з сім'єю і друзями, приналежністю до певної спільноти і тривалості життя [3]. Таким чином, в оцінці сталого розвитку посилюються неекономічні показники.

В даний час стійкість соціально-економічної системи розглядається як комплексна характеристика, що враховує різноманітні параметри. Методики оцінки, що включають екологічні, економічні, соціологічні та інші фактори, є найбільш затребуваними в даний час. Економічна стійкість, незважаючи на її визнання найважливішою складовою загальної стійкості, сама по собі не забезпечує всіх необхідних умов стабільного розвитку системи. Важливою умовою сталого розвитку є оптимальне співвідношення між економічними, соціальними та екологічними елементами загальної стійкості, а головним завданням сталого розвитку є задоволення людських потреб [7].

У контексті розвитку соціального підприємництва особливий інтерес представляють соціальні чинники – демографічні показники, якість і тривалість життя, здоров'я населення, ступінь розвитку соціальної інфраструктури, екологічна ситуація. Крім цього, доцільним є дослідження політичних, геополітичних, національних, культурних та інших факторів впливу на стійкість регіональної системи. Таким чином, актуальним завданням теперішнього часу є поглиблення теоретичних основ, а також пошук нових факторів, що впливають на сталий розвиток країни. При цьому особлива роль відводиться діям держави, спрямованим на забезпечення і підтримку випуску економічно «невигідних» благ, товарів і послуг, оскільки певні блага, що називаються суспільними, не можуть бути надані на ринкових умовах, а також внаслідок проблем зовнішніх ефектів [6]. Соціальне підприємництво розглядається в першу чергу як складова державної соціальної політики, що спрямована на вирішення широкого кола соціальних питань [8].

Соціальне підприємництво покликане стати одним з чинників сталого розвитку держави, оскільки за головну мету ставить людину і підвищення її добробуту та якості життя. Основними напрямками місії цього економічного феномену є соціальні, культурні або екологічні зміни.

В більшості своїй соціальні підприємці діють адресно – викликаючи якісні зміни серед певної

групи осіб або на певній території. Крім цього, для соціального підприємництва характерним є інвестиційний характер діяльності – принцип не очікувати короточасного ефекту або вигоди, а прагнути отримати структурні зміни в соціальній сфері, довгострокові результати. Відносно великого бізнесу, для цілей сталого розвитку велике значення матиме впровадження власниками і топ-менеджментом компанії корпоративної соціальної відповідальності, адже соціальне підприємництво власне і є провідником ідей сталого розвитку.

Реалізація соціальної місії може набувати дві форми:

- соціальний аспект самої діяльності – працевлаштування, підвищення рівня кваліфікації та освіта;
- соціальний результат діяльності, наприклад, виробництво соціально значущого товару або створення нових соціальних можливостей [18].

Існує наступна класифікація діяльності соціальних підприємств:

- виробництво товарів або послуг, які ні ринок, ані громадський сектор не схильні або не бажають виробляти;
- розвиток здібностей людини;
- забезпечення зайнятості;
- забезпечення інклюзивності – залучення до суспільного простору соціально виключених членів суспільства [20].

Відзначимо, що спектр діяльності соціальних підприємств не обмежується будь-яким переліком і може бути дуже широким. Як правило, сфери інтересів соціальних підприємств можуть бути диференційовані в частинах країни – в залежності від спектру властивих певному регіону проблем. Так, влада може самостійно формувати пріоритетні напрямки діяльності для соціальних підприємств, наприклад, виділяючи додаткові преференції або пільгові умови, таким чином формуючи державне замовлення на соціальні інновації в тих чи інших сферах.

М. Хвесик зазначає, що в Україні протягом майже всієї її історії відтворювалася жорстка надцентралізована система управління. Вона була оптимальною з метою збереження територіальної цілісності країни. Однак в даний час подібна надцентралізація стає інституційним бар'єром для соціально-економічного розвитку [12, с. 137].

Американським журналістом, автором книг про соціальне підприємництво Д. Борнштейном на основі досліджень соціальних підприємств по всьому світу сформовано сукупність сфер, які найчастіше вибирають соціальні підприємці [15]. Співвіднесемо їх з цілями сталого розвитку у національній економіці. Результат аналізу представлений в табл. 1.

Виходячи з аналізу сфер соціального підприємства, представлених в табл. 1, зробимо наступний висновок. Соціальне підприємництво, згладжуючи провали ринку, реалізується в результаті протесту проти бізнес-моделей, які пронизують всі сфери

Співвідношення сфер соціального підприємництва та цілей сталого розвитку в Україні

Сфери соціального підприємництва	Цілі сталого розвитку
Подолання бідності шляхом створення нових можливостей (наприклад, розвиток мікрофінансування)	1) Повсюдна ліквідація злиднів. 2) Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти. 3) Сприяння поступальному, всеохоплюючому і стійкому економічному зростанню, продуктивній зайнятості та гідній роботі для всіх. 4) Скорочення нерівності всередині країни та між країнами.
Турбота про здоров'я	1) Ліквідація голоду, забезпечення продовольчої безпеки та поліпшення харчування. 2) Забезпечення здорового способу життя.
Освіта, забезпечення безперервної освіти, спрощення процесу передачі знань	1) Повсюдна ліквідація злиднів. 2) Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти.
Збереження екології та сталий розвиток, зелені енергетичні проекти	1) Забезпечення загального доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх. 2) Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.
Формування спільнот	1) Забезпечення всеохоплюючої та справедливої якісної освіти.
Проекти, що пов'язані з підвищенням добробуту населення	1) Повсюдна ліквідація злиднів. 2) Сприяння поступальному, всеохоплюючому і сталому економічному зростанню, продуктивній зайнятості та гідній роботі для всіх. 3) Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і стійкій індустріалізації та інноваціям.
Проекти, пов'язані з правами людини	Всі перераховані вище.

Джерело: складено автором на основі [14; 15]

сучасного життя. Сфери соціального підприємництва відповідають викликам, поставленим цілями сталого розвитку.

Хоча пандемія COVID-19 сьогодні перевернула багато норм суспільства, вона також принесла деякі несподівані вигоди. Те, як соціальні підприємці працюють з громадами, урядами, спонсорами та один з одним, сприяло швидкій зміні парадигми та одержанню результатів, які, можливо, не було можливо досягнути у ті ж терміни в будь-який інший період нашої історії [20].

Цей зсув сприяв виникненню «Catalyst 2030», глобальному рухові соціальних підприємців та соціальних новаторів з усіх секторів, які поділяють спільну мету створення інноваційних, спільних та орієнтованих на конкретні дії підходів для прискорення досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року. Цей рух, що складається з більш ніж 600 установ-членів і 900 приватних осіб, що охоплюють всі 17 цілей сталого розвитку і працюють в більш ніж 190 країнах, стартував на щорічній зустрічі «Всесвітнього економічного форуму в Давосі 2020» [16].

Соціальне підприємство «TrueFootprint» виявило, що колективна сила мережі дозволяє швидко перейти від концепції до масштабування. Компанія розробила технічне рішення, яке дозволяє місцевим громадам створювати, інтерпретувати і володіти перевіреними даними про проблеми, які стосуються їх найбільшим чином [22].

Уряди також змінюють методи роботи з соціальними підприємцями-новаторами. Багато урядів переслідують мету по досягненню цілей сталого розвитку і усвідомили, що партнерські відносини необхідні для того, щоб інноваційні рішення в соціальному

секторі надавали стійкого впливу в макроекономічному масштабі. Уряди країн, що розвиваються, все більше усвідомлюють, що вони повинні активізувати ці партнерські відносини для досягнення цілей сталого розвитку [19].

Деякі з них, такі як уряд Парагваю з його національною інноваційною стратегією, отримують міжнародне визнання за співпрацю з соціальними підприємцями Фонду Шваба, такими як Ів Мурі з «Fundación Capital» (далі – FC). Підхід FC до роботи в партнерстві з урядом означав, що коли пандемія вибухнула, компанія була готова надати усіляку допомогу. Ів Мурі створив всеосяжну кампанію через «WhatsApp», щоб забезпечити доступ до найбільш ізольованих сімей за допомогою інформації та цифрової підтримки. Спеціальний додаток іспанською мовою та місцевою мовою гуарані було створено для боротьби з ескалацією гендерного насильства під час пандемії. Дані надійно зберігаються на серверах FC, а агреговані дані передаються урядові. Навіть президент Парагваю Маріо Абдо Бенітес проявляє до відповідної інформації особистий інтерес [17].

Інший провідний світовий приклад можна знайти в Малаві, де Міністерство охорони здоров'я вже більше десяти років співпрацює з соціальними інноваторами з соціального підприємства «VillageReach». Разом вони розробили CCPF – гарячу лінію охорони здоров'я на рівні спільноти. Оскільки медичних працівників занадто мало для задоволення потреб громад, цифрові рішення мають важливе значення. CCPF надає інформацію про здоров'я та харчування всім малавійцям, більше половини з яких володіють мобільними телефонами. В даний час вона включена в Національну стратегію і бюджет Міністерства

охорони здоров'я Малаві в галузі охорони здоров'я. Міністерство охорони здоров'я також домовилося про дзвінки з нульовою ставкою з постачальниками послуг мобільного зв'язку, найняло операторів гарячої лінії, медсестер і керівників з сільської місцевості і організувало святкування відповідного свята в грудні в ознаменування успішного переходу на гарячу лінію. Тепер «VillageReach» підтримує уряд в додаванні таких функцій, як штучний інтелект і попередньо записаних повідомлень для управління в умовах COVID-19. Міністерство охорони здоров'я Малаві зазначило: «Компанія проливає світло на те, наскільки ефективним є партнерство з урядом, донорами та іншими сторонами, що є найкращим способом підтримки впливу рішень в галузі охорони здоров'я на національну економіку Малаві» [23].

Вплив співпраці з соціальними підприємцями також змінює філантропію, руйнуючи розрізнені структури, які традиційно спрямовують кошти у взаємопов'язані сектори, такі як освіта, охорона здоров'я або харчування, тим самим послаблюючи їх вплив.

«Catalyst 2030» є заснованим на меті не тільки прискорення прогресу в досягненні цілей сталого розвитку на період до 2030 року, але і зміни сердець і умов спонсорів в напрямку більш цілісного, комплексного і системного мислення і застосування стратегії фінансування.

Соціальні підприємці і новатори рухомі почуттям терміновості і пристрасною допомогою відчутних результатів. Сьогодні у них є фактично всього дев'ять років для досягнення цілей сталого розвитку, визначених до 2030 року. Наслідки і людські витрати, пов'язані з недосягненням цих цілей є незмірними і неприйнятними. Але надихаюча співпраця, яка значно зросла в макроекономічних реаліях за останні 15 місяців, дає соціальним підприємцям впевненість. Дев'ять років – це не такий вже і довгий період. Тільки працюючи спільно, у соціальних підприємців є шанс внести позитивний та значущий внесок у досягнення цілей сталого розвитку, а таким чином і в життя людей, яких вони безпосередньо стосуються.

Висновки. Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що соціальне підприємництво сприяє реалізації цілей сталого розвитку, оскільки пріоритетом стає не економічна ефективність, а необхідність стійких соціальних перетворень, формування громадянського суспільства, підвищення соціальної справедливості, забезпечення соціальних ліфтів, підвищення добробуту певних груп населення, їх якості життя. При цьому воно використовує інноваційні підприємницькі підходи, активізує самозайнятість і самореалізацію населення. Соціальні підприємства можуть стати інститутами, провідниками сталого розвитку національної економіки України. Отже, соціальне підприємництво здатне допомогти не тільки забезпеченню ефективного економічного зростання держави,

а й сприяти досягненню цілей сталого розвитку, що передбачають, серед іншого, ефективно працююче урядування, ліквідацію злиднів, забезпечення загальної освіти та запобігання глобальному потеплінню.

Література:

1. Доповідь Брундтланд Всесвітньої комісії Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища і розвитку (WCED) в 1987 році. URL: http://www.esz.org.ua/?page_id=3129 (дата звернення: 14.02.2022).
2. Індекс людського розвитку – Енциклопедія Сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=13350 (дата звернення: 09.02.2022).
3. Індекс щастя в світі та Україні. URL: <https://newch.tv/indeks-shchastia-v-sviti-ta-ukraini-35525/> (дата звернення: 09.02.2022).
4. Мисаков А. В. Разработка принципов целостной системы государственной поддержки для устойчивого развития малого бизнеса. *Вопросы экономики и права*. 2011. № 42. С. 115–118.
5. Кінаш І.П. Склад і структура соціальної інфраструктури. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Випуск 3 (46), ч. 2. С. 171–176.
6. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Огданський К.М. Ефективна економічна політика країн світу як основа сталого розвитку. URL: http://www.confcontact.com/2007may/1_ogdan.php (дата звернення: 09.02.2022).
8. Погорелов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. Київ, 2012. Вип. 27, т. 1. С. 30–34.
9. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html> (дата звернення: 14.02.2022).
10. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 15.02.2022).
11. Стратегія, що додається до Постанови Кабінету Міністрів України Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/604/13e/648/60413e6481b69340709542.doc> (дата звернення: 15.02.2022).
12. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. Е.М. Лібанової, М.А. Хвесика. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с.
13. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. *Вісник національної академії наук України*. 2012. Випуск 2. С. 31–40.
14. Цілі сталого розвитку. United Nations in Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення: 16.02.2022).
15. Bornstein D., Davis S., *Social Entrepreneurship: What Everyone Needs to Know*. New York, New York: Oxford University Press. 2010. 230 p.
16. Catalyst 2030 – Collaborating to Achieve the SDGs. URL: <https://catalyst2030.net/> (дата звернення: 15.02.2022).
17. Fundación Capital. URL: <https://www.fundacioncapital.org/home> (дата звернення: 17.02.2022).
18. Jutting, J. *Institutions and Development: A Critical Review*. Paris, OECD 2003 (Technical Paper No. 210) URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/19/63/4536968.pdf>. (дата звернення: 10.02.2022).
19. How collaborations with social entrepreneurs are helping to make the Sustainable Development Goals a reality. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/how-collaborations-with-social-entrepreneurs-are-accelerating-change-and-sdgs/> (дата звернення: 14.02.2022).
20. Lubberink R. *Social Entrepreneurship and Sustainable Development*. Amsterdam University of Applied Sciences. School of International Business. March 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/332957780_Social_Entrepreneurship_and_Sustainable_Development (дата звернення: 11.02.2022).
21. Stiglitz J., Sen A., Fitoussi J-P. The measurement of economic performance and social progress revisited. OFCE № 2009-33 December 2009. 63 p.

22. TrueFootprint URL: <https://www.truefootprint.com> (дата звернення: 16.02.2022).
23. VillageReach transforms health care delivery to reach everyone. URL: <https://www.villagereach.org/> (дата звернення: 17.02.2022).

References:

1. Report of the Brundtland Commission of the world United Nations Environment and development (WCED) in 1987. Available at: http://www.esz.org.ua/?page_id=3129 (date of access: 14.02.2022).
2. Human Development Index-Encyclopedia of Modern Ukraine. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=13350 (accessed: 09.02.2022)
3. Index of happiness in the world and Ukraine. Available at: <https://newch.tv/indeks-shchastia-v-sviti-ta-ukraini-35525> (date of access: 09.02.2022).
4. Mysakov A.V. (2011). Development of principles of an integral system of state support for sustainable development of small businesses. *Issues of Economics and Law*. № 42. P. 115–118.
5. Kinash I.P. (2012). Composition and structure of social infrastructure. *Bulletin of Socio-economic Research*. Issue 3 (46), Part 2, pp. 171–176.
6. Constitution of Ukraine: Law No. 254k / 96-BP of 28.06.1996. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. No. 30. Article 141.
7. Ogdansky K. M. Effective economic policy of the world countries as a basis for Sustainable Development. Available at: http://www.confcontact.com/2007may/1_ogdan.php (date of access: 09.02.2022).
8. Pogorelov Y. (2012). Category of development and its experimental basis. *Theoretical and Applied Issues of Economics*. Kyiv, issue 27, vol. 1, pp. 30–34.
9. Agenda for sustainable development until 2030. Available at: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html> (date of access: 14.02.2022).
10. On approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 179 of March 03, 2021. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (date of access: 15.02.2022).
11. Strategy attached to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/604/13e/648/60413e6481b69340709542.doc> (date of access: 15.02.2022).
12. Socio-economic potential of sustainable development of Ukraine and its regions: a national report / ed. by a.m. Libanova, M.A. Khvesyk. Moscow: State institution IEPSS of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2014. 776 p.
13. Tregobchuk V. (2012). The concept of sustainable development for Ukraine. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Issue 2, pp. 31–40.
14. Sustainable Development Goals. The United Nations in Ukraine. Available at: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (date of access: 16.02.2022).
15. Bornstein D., Davis S., *Social Entrepreneurship: What Everyone Needs to Know*. New York, New York: Oxford University Press. 2010. 230 p.
16. Catalyst 2030 – Collaborating to Achieve the SDGs. Available at: <https://catalyst2030.net/> (date of access: 15.02.2022).
17. Fundación Capital. Available at: <https://www.fundacioncapital.org/home> (date of access: 17.02.2022).
18. Jutting, J. *Institutions and Development: A Critical Review*. Paris, OECD 2003 (Technical Paper No. 210). Available at: <http://www.oecd.org/dataoecd/19/63/4536968.pdf>. (date of access: 10.02.2022).
19. How collaborations with social entrepreneurs are helping to make the Sustainable Development Goals a reality. Available at: <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/how-collaborations-with-social-entrepreneurs-are-accelerating-change-and-sdgs/> (date of access: 14.02.2022).
20. Lubberink R. *Social Entrepreneurship and Sustainable Development*. Amsterdam University of Applied Sciences. School of International Business. March 2019. Available at: https://www.researchgate.net/publication/332957780_Social_Entrepreneurship_and_Sustainable_Development (date of access: 11.02.2022).
21. Stiglitz J., Sen A., Fitoussi J-P. The measurement of economic performance and social progress revisited. OFCE N° 2009-33 December 2009. 63 p.
22. TrueFootprint Available at: <https://www.truefootprint.com> (date of access: 16.02.2022).
23. VillageReach transforms health care delivery to reach everyone. Available at: <https://www.villagereach.org/> (date of access: 17.02.2022).

Summary. The article defines the place and role of social entrepreneurship in the sustainable development of Ukraine, examines the correlation of the goals of such development with the spheres of activity of social enterprises. It is noted that social entrepreneurship is designed to become one of the factors of sustainable development of the state, since the main goal is to improve a person's well-being and quality of life, and the main directions of the mission of this economic phenomenon are social, cultural or environmental changes. It is determined that social entrepreneurship contributes to the implementation of the Sustainable Development Goals, since the priority is not economic efficiency, but the need for sustainable social transformations, the formation of civil society, improving social justice, providing social elevators, improving the well-being of certain groups of the population, their quality of life. At the same time, it uses innovative entrepreneurial approaches, activates self-employment and self-realization of the population. It is proved that social enterprises can become institutions, conductors of sustainable development of the national economy of Ukraine. It is determined that most social entrepreneurs act in a targeted way – causing qualitative changes among a certain group of people or in a certain territory. It is proved that social entrepreneurship is characterized by the investment nature of activity – the principle not to expect a short-term effect or benefit, but to strive to get structural changes in the social sphere, long-term results. It is noted that in relation to large businesses, for the goals of sustainable development, the introduction of Corporate Social Responsibility by the owners and top management of the company will be of great importance, because social entrepreneurship is actually the conductor of ideas for Sustainable Development. Two forms of implementation of the social mission are defined: the social aspect of the activity itself – employment, professional development and education; the social result of the activity, for example, the production of socially significant goods or the creation of new social opportunities. It is stated that social entrepreneurship, smoothing out market failures, is implemented because of protest against business models that permeate all spheres of modern life. Attention is focused on the fact that the spheres of social entrepreneurship meet the challenges set by the Sustainable Development Goals. It is proved that social entrepreneurship can help not only ensure effective economic growth of the state, but also contribute to the achievement of the Sustainable Development Goals, which include, among other things, effective employment, poverty eradication, universal education and Prevention of global warming.

Keywords: macroeconomics, national economy, social entrepreneurship, sustainable development, social enterprise, social mission, Sustainable Development Goals, economic growth, social sphere, economic policy.